

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

то, что в речевом общении огромна роль интонации и ее средств (мелодики, логического ударения, пауз, тона, тембра голоса, темпа речи).

Кроме того, нужно сообщить ученикам, что в речевом общении широко используются жесты и мимика, ведь доказано, что слушающий не усваивает 30-40% информации, если интонация, темп речи, мимика и жесты говорящего не соответствуют ей. Здесь интересным для учеников будет материал о различии жестов, о так называемых неприличных

жестах как нарушении этических норм, принятых в определенном социуме, о профессиональных жестах и др.

В результате проведения систематической работы по обучению учащихся учреждений общего среднего образования речевому этикету обеспечивается развитие культурной и творческой языковой личности.

Перспективы исследования видим в дальнейшем поиске путей эффективной работы по усвоению школьниками норм речевого этикета русского языка.

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – № 26. – 24 квітня – 1 травня.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013?find=1&text=%EC%EE%E2%ED%E0+%EA%F3%EB%FC%F2%F3%F0%E0>

3. Ладыженская Т. А. Живое слово: Устная речь как средство и предмет обучения / Т. А. Ладыженская. – М. : Просвещение, 1986. – 127 с.

ION HELIADE RĂDULESCU – MODELATOR AL CONȘTIINȚEI POETICE ROMÂNEȘTI

Олена Голованова

к. філол. н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

O personalitate de referință a literaturii pașoptiste este I. H. Rădulescu. «Cea mai de seamă figură a timpului său, enigmaticul și contradictoriul Rădulescu are un rol hotărâtor în constituirea ideii de poezie națională cultă ca atare, fără de care ar fi greu de explicat apariția primilor noștri poeți și marile sinteze din epoca clasică» [1, p. 6]. Simbol al vizionarismului sacru și al profetismului, cum apare în poezia marelui Eminescu «Epigonii», Heliade Rădulescu este, așa cum observa Marin Mincu «un poet în sensul actual al cuvântului» [2, p. 5]. Același critic îl caracterizează sintetic și memorabil: «Liric de factură lamartiniană în elegiile sale, autobiografic și ocazional, livresc uneori până la sublim, epeic și retoric, sceptic și satiric preocupat de canoanele scrisului până la didacticismul pueril, candid și vindicativ totodată, reprezintă avatarul însuși al poeziei române înainte de a se descoperi luptându-se titanian cu propriile-i limite, necunoscute încă» [3, p. 6]. Heliade este primul poet român care

simte tentația construcțiilor epico- lirice de suflu epeic care să prefigureze simbolic marile geneze.

Poemul «Anatolida», un exemplu de construcție poetică [4, p. 13] este o operă complexă ce urma să facă parte dintr-un vast proiect cu titlul «Umanitatea», inspirat după cartea lui Pierre Leroux «De l'umanite...».

Autorul «Biblicelor» și «Evanghelicelor» aspiră să creeze o operă de proporții monumentale în care să cuprindă, evocată treptat, întreaga umanitate.

Proiectul heliadesc este mult mai amplu prin vizionarismul său decât cel eminescian în care includem «Memento mori», «Scrisoarea I», «Luceafărul» și celelalte elemente de meditație cosmogonică din poezia lui Eminescu.

Concepută ca o vastă epopă în 20 de cânturi «Anatolida» a rămas neterminată și nefinisată. Heliade a publicat doar cinci cânturi cuprinzând «răsăritul și căderea» omenirii. Viziunea Empireului, a paradisului ceresc din

primul cânt inspirat din Milton, este atemporală și aspațială, înfățișând o lume a esențelor în sens platonician [5, p. 19]. Antiteza romantică între satanic și frumosul aparent, ilustrată în secvența păcătuirii femeii biblice capătă astfel întruchiparea mai întâi la Heliade; ulterior o va dezvolta Minai Eminescu în poezia sa.

În viziunea heliadescă creația biblică, geneză de șapte zile este o «emanație de la superior la inferior, prefigurată de căderea spirituală» [6, p. 27]. În «Scrisoarea I» de M. Eminescu izvorul lumii este mișcarea spontană a punctului material, a Unului devenit Tată și unindu-se cu Chaos-ul mumă, după care lumile încep să roiască în infinit, intrând în cicluri imense, atrase în ființă de voința oarbă de a trăi. «La Eminescu – scrie Marin Mincu – materialismul naiv al primelor filosofii se conjugă cu idealismul schopenhauerian. La Heliade intuiția poetică derivă din lecturile hermetice» [7, p. 27].

În «Anatolida» Creatorul suprem sălășluiește într-un Empireu armonic și geometric, imagine a lumii perfecte, preexistând Creației, în vreme ce în «Luceafărul», Tatăl ceresc își are sălașul într-un loc în care începe haosul, izvor al Creației, loc în care nu există nici lumea, nici conștiința ei; totul este orb și nepătruns, cufundat în sine.

«Anatolida» conține, după cum a afirmat G. Călinescu, cele mai frumoase versuri extatice apărute în literatura română de până la Eminescu. Heliade «introduce teme și motive universale în literatura română, investind-o cu puterea de a exprima orice stare lirică» [8, p. 51]. Marile viziuni cosmogonice, *panorama* gigantică a lumii, erotica serafică pe care le găsim la Eminescu în vibrații pur romantice, sunt anticipate aproape toate de Heliade. Marin Mincu opinează că reprezentarea poetică antitetică din «Serafimul și Heruvimul» a putut fi o sugestie pentru ipostazele «Luceafărului» eminescian [9, p. 19].

Poeziile de inspirație lamartiniană, «Singurătatea», «Lacul», «Seara» se caracterizează prin larga respirație a meditației poetice, prin nostalgiile sufletești absolute și romantismul stării poetice, printr-o nouă sensibilitate.

Heliade este un precursor de seamă al lui M. Eminescu prin integrarea organică a valorilor poeziei populare («universul de credințe și superstiții»).

Mitul Zburătorului este tratat în poezia omonimă «Zburătorul», considerată unanim capodopera lui Heliade. Deși acest mit folcloric are referiri foarte vechi (Dimitrie Cantemir), el este valorificat în literatura română cultă de I. H. Rădulescu.

Înainte de M. Eminescu mitul este *tratat* și de V. Alecsandri în *poezia* «Zburătorul» scrisă în 1845 și publicată în volumul «Doine» (1853). Într-o notă explicativă autorul precizează că valorifică un mit folcloric: «Zburătorul este un geniu nevăzut care pândește fetele în lunci și le sărută pe furiș». Alecsandri abordează motivul într-o formulă umoristică; cele două surioare nu vorbesc despre propriile tulburări pricinuite de iubirea Zburătorului, ci se referă la ceea ce spune «cânticul».

Șerban Cioculescu în «Istoria literaturii române moderne» consideră că «Zburătorul» lui Heliade este o capodoperă, făurită oarecum demonstrativ, ca o posibilă înviere a miturilor populare. Minunată în poemă nu este atât intuiția folcloristică (Heliade nu era orientat în această direcție) cât psihologia nabilității și *încadrarea* ei într-un climat țărănesc de o neîntrecută autenticitate [10, p. 31].

În poemul «Lucefărul» tipul Zburătorului este întruchipat într-o «sinteză superioară cu totul originală, purtând cele mai distinctive însemne ale originalității eminesciene» [11, p. 163]. După metamorfoze succesive Zburătorul este sublimat în Lucefăr și Hiperion, «personaje» lirice cu semnificații complexe, mitice, simbolice, filosofice și alegorice. Virgil Vintilescu afirmă că Zburătorul lui Heliade l-a orientat pe Eminescu «spre ideea măreață de a înfăptui în Lucefărul chipul național românesc al unui mit de circulație universală pentru că Eminescu a văzut în mitul Zburătorului o formă națională de manifestare a universului» [12, p. 168].

În creațiile românești contemplarea vestigiilor trecutului este prilej de încredere în viitor, în biruința pentru libertate.

Un alt motiv romantic cu reverberație în poezia generației pașoptiste este motivul cetății umane. Predecesorul de care Eminescu se simte legat mai ales prin perspectiva viziunii asupra istoriei este Ion Heliade Rădulescu. Această legătură o simțim în cunoscutele versuri din «Epigonii»:

«Eliad zidea din visuri si din basme
seculare

Delta biblicelor sfinte, profețiilor
amare;

Adevăr scâldat în mite, sfinx pătrunsă
de-nțeleș,

Munte cu capul de piatră de furtune
detunată,

Stă și azi în fața lumii o enigmă
neespliată

Îi veghează-o stâncă arsă dintre nouri
de eres».

(M.Eminescu, «Epigonii») [13,
p. 263].

Pentru prima dată în literatura română Ion Heliade Rădulescu a fost preocupat, un timp destul de lung, de realizarea unui vast poem al Umanității. Poemul nu a fost realizat, fie și din motivul proiectului prea vast în care a fost conceput. Totuși, anumite părți au fost redactate. Una dintre părți este «Anatolida» – un poem al începuturilor omenirii. Proiectul este vast, ar fi trebuit să cuprindă 18 părți plecând de la Imnul Creației și mergând, în trepte, pe urmele legendelor biblice. Vom sublinia că, înaintea lui Eminescu, I. H. Rădulescu a proiectat acest vast poem al Umanității. Proiectul este urmarea unui elan specific romantismului.

Un alt poem de proporții, aparținând lui I. M. Rădulescu este poemul «Santa

cetate». Imaginația poetică concepe o cetate umană cosmopolită în care popoarele ar urma să conviețuiască în bună înțelegere, după legile armoniei într-o egalitate deplină.

Tot de domeniul proiectelor rămâne și «Mihaida». Deși narează un subiect național, ne trimite prin tehnică la marile epopei universale: «Iliada» de Homer și «Eneida» de Vergiliu. Poet al tumultului romantic, I. H. Rădulescu este unul dintre precursorii cu o importantă reverberație în creația poetică eminesciană. Consemnăm că ambele încercări ale lui Heliade atestă nu o viziune tragică, pesimistă asupra devenirii civilizației umane, ci doar o încercare de refacere poetică a istoriei Umanității într-un efort de găsimă a unui model ideal al cetății umane.

I. H. Rădulescu poetul cu o conștiință de sine megaloscopică, neterminând nici proiectata epopee națională «Mihaida» și nici cosmogonia și sociogonia «Anatolida», este romantic prin impulsurile adânci ale firii; în instrumentația patetică și gesticulantă a lirismului său intră și ingenua vanitate de a sui pe soclu, asemenea unui Lamartine sau Hugo, în egală măsură cântăreți și tribuni.

G. Călinescu susține că Heliade este singurul poet metafizician dinaintea lui Eminescu: «În versuri stâlcite de neologisme, dar solemne și nu lipsite de măreție abstractă, într-un vădit aer dantesc, el face în «Mihaida» o cosmogonie spiritualistă platonico-hegeliană» [14, p. 497].

G. Sorescu afirmă că I. H. Rădulescu «...*anticipează* prin gândirea lui filosofică pe Eminescu» [15, p. 63].

1-9. Mincu M. «Repere» / M. Mincu. – București: Editura Cartea Românească, 1977.

10-12. Cioculescu S. Istoria literaturii române moderne / S. Cioculescu, Vl. Streinu, T. Vianu. – Editura Didactică și Pedagogică, 1971.

13. Eminescu M. Poezii tipărite în timpul vieții, Fundația Regală pentru literatură și artă «Opere». vol. II, 2. / M. Eminescu. – București: ediție îngrijită de Perpessicius, 1943.

14. Călinescu G. Opera lui Minai Eminescu, voi. III / G. Călinescu. – București : Editura Minerva, 1976.

15. Sorescu G. «Scriitori români» (1830-1870) / G. Sorescu. – Craiova : Editura Scrisul Românesc, 1991.